

BOLALARDA TUG'MA YURAK PAROKLARI.

Sa'dullayev Samariddin Ulug'bek o'g'li
Toshkent tibbiyot akademiyasi

Annotatsiya: Tug'ma yurak nuqsonlari - bu yurakning tuzilishi va faoliyatiga ta'sir qiluvchi tug'ilishda mavjud bo'lgan tizimli anomaliyalar. Bu nuqsonlar sog'liq uchun minimal xavf tug'diradigan engildan tortib, darhol tibbiy aralashuvni talab qiladigan og'irgacha bo'lishi mumkin. Har yili dunyo bo'ylab millionlab bolalar tug'ma yurak nuqsonlari bilan tug'iladi va bu tug'ma nuqsonlarning eng keng tarqalgan turiga aylanadi. Ushbu nuqsonlarning aniq sabablari ko'pincha noma'lum bo'lsa-da, ularning rivojlanishida genetik omillar, onaning sog'lig'i holati va atrof-muhit omillari rol o'ynashi mumkin. Ushbu maqola bolalarda tug'ma yurak paroklari haqida batafsil ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: yurak, yurak nuqsonlari, tashxis, jarrohlik amaliyoti, tibbiy yordam.

Аннотация: Врожденные пороки сердца – это структурные аномалии, присутствующие при рождении, которые влияют на структуру и функцию сердца. Эти пороки могут варьироваться от легких, представляющих минимальный риск для здоровья, до тяжелых, требующих немедленного медицинского вмешательства. Ежегодно миллионы детей во всем мире рождаются с врожденными пороками сердца, и эти врожденные пороки становятся наиболее распространенным типом. Хотя точные причины этих дефектов часто неизвестны, в их развитии могут играть роль генетические факторы, состояние здоровья матери и факторы окружающей среды. В этой статье представлена дополнительная информация о врожденных пороках сердца у детей.

Ключевые слова: сердце, пороки сердца, диагностика, хирургическая практика, медицинская помощь.

Abstract: Congenital heart defects are structural abnormalities present at birth that affect the structure and function of the heart. These defects can range from mild, which poses minimal risk to health, to severe, which requires immediate medical intervention. Every year, millions of children around the world are born with congenital heart defects, and these congenital defects becomes the most common type. Although the exact causes of these defects are often unknown, genetic factors, maternal health conditions, and environmental factors may play a role in their development. This article provides more information about congenital heart defects in children. given

Key words: heart, heart defects, diagnosis, surgical practice, medical care.

Tug'ma yurak nuqsonlari bo'lgan bolalarda nafas olish qiyinlishuvi, noto'g'ri ovqatlanish, ko'k rangli teri va o'sishning kechikishi kabi turli xil alomatlar paydo bo'lishi mumkin. Ta'sirlangan bolalar uchun eng yaxshi natijalarni ta'minlashda erta tashxis qo'yish va tegishli tibbiy boshqaruv juda muhimdir. Tug'ma yurak nuqsonlarini davolash usullari nuqsonning turi va og'irligiga qarab farq qiladi, ammo dori-darmonlar, minimal invaziv muolajalar yoki jarrohlik amaliyotini o'z ichiga olishi mumkin. Tibbiyot texnologiyalari va jarrohlik texnikasi yutuqlari tufayli tug'ma yurak nuqsonlari bo'lgan ko'plab bolalar sog'lom va baxtli hayot kechirishi mumkin. Ota-onalar va tarbiyachilar uchun tug'ma yurak nuqsonlari belgilari va alomatlaridan xabardor bo'lishlari va agar ular farzandlarida yurak xastaligi borligiga shubha qilsalar, o'z vaqtida tibbiy yordamga murojaat qilishlari juda muhimdir. Bolaning yurak sog'lig'ini nazorat qilish va har qanday doimiy ehtiyojlarni samarali hal qilish uchun bolalar kardiologlari bilan muntazam kuzatuv ham muhimdir.

Tug'ma yurak nuqsonlari - bu dunyo bo'ylab har yuz yangi tug'ilgan chaqaloqdan bir nafariga ta'sir qiladigan tug'ilish paytida mavjud bo'lgan yurakdagi tizimli anomaliyalar guruhi. Bu holatlar engil, asemptomatik anomaliyalardan tortib, darhol tibbiy aralashuvni talab qiladigan murakkab, hayot uchun xavfli malformatsiyalargacha bo'lishi mumkin. Tug'ma nuqsonlarning eng keng tarqalgan turlaridan biri sifatida tug'ma yurak nuqsonlari bolalar va ularning oilalari uchun salomatlik uchun jiddiy muammo bo'lib, optimal natijalar va hayot sifatini ta'minlash uchun ixtisoslashtirilgan yordam, erta aniqlash va doimiy davolashni talab qiladi.

Konjenital yurak nuqsonlarining turlari va sabablari:

Tug'ma yurak nuqsonlari yurak devorlari, klapanlari, kameralari yoki asosiy qon tomirlariga ta'sir qiluvchi keng ko'lamli anormalliklarni o'z ichiga oladi. Ba'zi keng tarqalgan turlarga atriya septal nuqsonlar, qorincha septal nuqsonlari, Fallot tetralogiyasi va katta arteriyalarning transpozitsiyasi kiradi. Ushbu nuqsonlar genetik omillar, atrof-muhit ta'siri yoki ikkalasining kombinatsiyasidan kelib chiqishi mumkin, garchi ko'pchilik tug'ma yurak nuqsonlarining aniq sababi noma'lumligicha qolmoqda. Ona infeksiyalari, toksinlar, ba'zi dori-darmonlarga ta'sir qilish va onaning sog'lig'i (masalan, diabet, semizlik) kabi omillar chaqaloqlarda bu nuqsonlar xavfini oshirishi mumkin.

Alomatlar va tashxis:

Tug'ma yurak nuqsonlari belgilari anomaliyaning turi va og'irligiga qarab juda farq qilishi mumkin. Ba'zi chaqaloqlarda yurak muammolarining aniq belgilari, masalan, siyanoz (terining ko'k rangi), tez nafas olish, noto'g'ri ovqatlanish, rivojlanishning sustligi yoki anormal yurak tovushlari bo'lishi mumkin. Boshqalar asemptomatik bo'lishi mumkin yoki osongina e'tibordan chetda qoladigan nozik belgilarni ko'rsatishi mumkin. Tashxis odatda prenatal skrining (masalan, homila ultratovush tekshiruvini), tug'ilishdan keyingi klinik baholash, ekokardiyografi, yurak

kateterizatsiyasi va nuqsonning mavjudligi va tabiatini tasdiqlash uchun boshqa ko'rish testlarini o'z ichiga oladi.

Davolash va boshqarish:

Bolalarda tug'ma yurak nuqsonlarini davolash ko'pincha pediatrik kardiologlar, kardiojarrohlar, hamshiralar va boshqa sog'liqni saqlash mutaxassislarini jalb qilgan holda multidisipliner yondashuvni talab qiladi. Davolash usullari nuqsonning turi va og'irligiga qarab farq qiladi, ammo dori-darmonlar, kateterga asoslangan aralashuvlar, jarrohlik yoki ushbu usullarning kombinatsiyasini o'z ichiga olishi mumkin. Ba'zi nuqsonlar vaqt o'tishi bilan o'z-o'zidan hal qilinishi mumkin, boshqalari esa asoratlarni oldini olish va bolaning yurak sog'lig'ini qo'llab-quvvatlash uchun umr bo'yi monitoring va ixtisoslashtirilgan yordamni talab qilishi mumkin.

Ta'lim va yordamchi manbalar:

Tug'ma yurak nuqsonlari bo'lgan bolalarning oilalari ko'pincha murakkab tibbiy ehtiyojga ega bo'lgan kichkintoylariga g'amxo'rlik qilishda hissiy, moliyaviy va moddiy-texnikaviy qiyinchiliklarga duch kelishadi. Ta'lim resurslari, qo'llab-quvvatlash guruhlar va advokatlik tashkilotlari axborot bilan ta'minlash, oilalarni manbalar bilan bog'lash va ota-onalarga o'z farzandlarining salomatligi va farovonligini himoya qilish huquqini berishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu manbalar sog'liqni saqlash tizimida navigatsiya qilish, davolash usullarini tushunish, stressni engish va shunga o'xshash tajribalarni baham ko'radigan tengdoshlar jamoasini qo'llab-quvvatlash bo'yicha ko'rsatmalar berishi mumkin.

Profilaktika va tadqiqot harakatlari:

Tug'ma yurak nuqsonlarini har doim ham oldini olish mumkin bo'lmasa-da, ba'zi profilaktika choralari ushbu anomaliyalar xavfini kamaytirishga yordam beradi, masalan, homiladorlik paytida spirtli ichimliklar, tamaki va ba'zi dori-darmonlarni iste'mol qilmaslik, surunkali sog'liqni saqlash sharoitlarini boshqarish va o'z vaqtida prenatal yordamga murojaat qilish. Genetika, rivojlanish biologiyasi va bolalar kardiologiyasi yo'nalishlarida olib borilayotgan izlanishlar tug'ma yurak nuqsonlari asosida yotuvchi mexanizmlarni ochishga, genetik xavf omillarini aniqlashga, diagnostika vositalarini takomillashtirishga va zararlangan bolalar uchun natijalarni yaxshilash uchun davolash strategiyasini ilgari surishga qaratilgan.

Bolalarda tug'ma yurak nuqsonlarini davolash nuqsonning turi va og'irligiga qarab farqlanadi. Mana bir nechta umumiy davolash usullari:

1. Dori-darmonlar: Ba'zi tug'ma yurak nuqsonlari yurakning yanada samarali ishlashiga, simptomlarni nazorat qilishga yoki asoratlarni oldini olishga yordam beradigan dorilar bilan boshqarilishi mumkin. Dori-darmonlarga diuretiklar, inotropar, antikoagulyantlar va qon bosimi yoki yurak tezligini nazorat qilish uchun dori-darmonlar kiradi.

2.Minimal invaziv muolajalar: Ba'zi tug'ma yurak nuqsonlari yurak kateterizatsiyasi kabi minimal invaziv muolajalar yordamida davolash mumkin. Ushbu protsedura davomida qon tomiriga yuqqa naycha kiritiladi va yurakka yo'naltiriladi, bu erda nuqson kateter orqali o'ralgan asboblar yordamida tuzatilishi mumkin.

3.Jarrohlik: Og'irroq holatlarda tug'ma yurak nuqsonini tuzatish uchun jarrohlik aralashuv zarur bo'lishi mumkin. Jarrohlik muolajalari oddiy ta'mirlashdan tortib ochiq yurakdagi murakkab operatsiyalargacha bo'lishi mumkin. Jarrohlik yurakdagi teshiklarni yopish, yurak klapanlarini tiklash yoki almashtirish, toraygan qon tomirlarini kengaytirish yoki boshqa tizimli anormalliklarni tuzatishni o'z ichiga olishi mumkin.

4.Yurak transplantatsiyasi: Kamdan-kam hollarda bolaning tug'ma yurak nuqsoni shunchalik og'ir bo'lib, uni dori-darmonlar yoki jarrohlik yo'li bilan samarali davolash mumkin bo'lmasa, yurak transplantatsiyasini ko'rib chiqish mumkin. Ushbu parametr odatda yurak etishmovchiligining so'nggi bosqichi yoki hayot uchun xavfli yurak kasalliklari bo'lgan bolalar uchun mo'ljallangan.

5.Umr bo'yi monitoring va parvarishlash: Tug'ma yurak nuqsonlari bo'lgan bolalar ko'pincha yurak sog'lig'ini optimallashtirish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan asoratlarni tezda bartaraf etish uchun bolalar kardiologi tomonidan umrbod monitoring va parvarish qilishni talab qiladi. Vaziyatni samarali boshqarish uchun muntazam tekshiruvlar, diagnostik testlar va turmush tarzini o'zgartirish tavsiya etilishi mumkin.

Ota-onalar va tarbiyachilar bolaning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilgan kompleks davolash rejasini ishlab chiqish va tug'ma yurak nuqsonlari bo'lgan bolalar uchun mumkin bo'lgan eng yaxshi natijalarni ta'minlash uchun ularning sog'liqni saqlash jamoasi bilan yaqindan hamkorlik qilishlari juda muhimdir.

Bolalarda tug'ma yurak nuqsonlarining oldini olish har doim ham mumkin emas, chunki ba'zi nuqsonlar genetik omillar yoki noma'lum sabablarga ko'ra yuzaga keladi. Biroq, tug'ma yurak nuqsonlari xavfini kamaytirish uchun bir qator choralar ko'rish mumkin:

Prenatal parvarish: Tug'ma yurak nuqsonlari uchun xavf omillarini aniqlash va boshqarish uchun muntazam prenatal parvarish muhim ahamiyatga ega. Homilador ayollar barcha rejalashtirilgan prenatal uchrashuvlarga borishlari, shifokor tavsiyalariga rioya qilishlari va bolaning rivojlanishini kuzatish uchun ultratovush va qon testlari kabi skrining tekshiruvlaridan o'tishlari kerak.

Sog'lom turmush tarzini tanlash: Homiladorlik davrida sog'lom turmush tarzini saqlash, masalan, muhim oziq moddalarga boy muvozanatli ovqatlanish, alkogol va tamaki kabi zararli moddalardan voz kechish, jismoniy faollikni saqlash tug'ma yurak nuqsonlari xavfini kamaytirishga yordam beradi.

Foliy kislotasi qo'shimchasi: Homiladorlikdan oldin va erta homiladorlik davrida foliy kislotasi qo'shimchalarini qabul qilish ayrim turdagi tug'ma yurak

nuqsonlari xavfini kamaytirishi ko'rsatilgan. Homilador ayollarga ko'pincha bolaning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun foliy kislotasi bo'lgan prenatal vitaminlarni qabul qilish tavsiya etiladi.

Surunkali kasalliklarni boshqarish: Qandli diabet yoki semirib ketish kabi kasalliklarga chalingan ayollar homiladorlikdan oldin va homiladorlik paytida ushbu kasalliklarni samarali boshqarish uchun o'zlarining tibbiy xodimlari bilan yaqindan hamkorlik qilishlari kerak. Noto'g'ri nazorat qilinadigan surunkali kasalliklar chaqaloqning tug'ma yurak nuqsonlari xavfini oshirishi mumkin.

Ayrim dori-darmonlarni iste'mol qilmaslik: Ba'zi dorilar, jumladan, retsept bo'yicha beriladigan dorilar, retseptsiz dori-darmonlar va o'simlik qo'shimchalari, homiladorlik paytida qabul qilinganida tug'ma yurak nuqsonlari xavfini oshirishi mumkin. Homilador ayollar har qanday dori-darmonlarni qabul qilishdan oldin shifokor bilan maslahatlashishlari kerak.

Genetik maslahat: Agar oilada tug'ma yurak nuqsonlari yoki boshqa genetik kasalliklar mavjud bo'lsa, genetik maslahat bo'lajak ota-onalarga tug'ma yurak nuqsoni bo'lgan bola tug'ish xavfini tushunishga yordam beradi. Irsiy kasalliklarning yuqish ehtimolini baholash uchun genetik tekshiruv tavsiya etilishi mumkin. Ba'zi tug'ma yurak nuqsonlarining oldini olish mumkin bo'lmasa-da, ona va homila salomatligini mustahkamlash bo'yicha faol choralar ko'rish bolalarda ushbu holatlarning umumiy xavfini kamaytirishga yordam beradi. Erta aniqlash va aralashuv tug'ma yurak nuqsonlari bilan tug'ilgan chaqaloqlar uchun natijalarni yaxshilashning kalitidir.

Xulosa.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bolalardagi tug'ma yurak nuqsonlari har tomonlama tushunish, erta aniqlash, ixtisoslashtirilgan yordam va zararlangan shaxslar va ularning oilalari uchun farovonlik va hayot sifatini maksimal darajada oshirish uchun doimiy yordamni talab qiladigan murakkab va ko'p qirrali sog'liqni saqlash muammosidir. Sog'liqni saqlash sohalari bo'yicha xabardorlikni oshirish, tadqiqot yutuqlari va hamkorlikdagi sa'y-harakatlar orqali biz tug'ma yurak nuqsonlari bilan tug'ilgan bolalarning natijalarini yaxshilash, ushbu qiyin sharoitlardan ta'sirlanganlarga umid va shifo berishda muvaffaqiyat qozonishda davom etishimiz

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *1.Российское кардиологическое общество. Клинические рекомендации. Хроническая сердечная недостаточность (ХСН), 2016.*
2. *2.НАЦИОНАЛЬНЫЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ВЕДЕНИЮ ПАЦИЕНТОВ С ЗАБОЛЕВАНИЯМИ АРТЕРИЙ НИЖНИХ КОНЕЧНОСТЕЙ, 2013. ISBN 1027-6661., Инсульт.*
3. *3.В.В. Кухарчук, Г.А.Коновалов, А.В. Сусеков, И.В. Сергиенко, А.Е. Семенова, Н.Б. Горнякова, Е.Ю. Соловьева, М.Ю. Зубарева. Диагностика и коррекция*

нарушений липидного обмена с целью профилактики и лечения атеросклероза, 2012.

4. 4.Комитет экспертов по разработке Национальных рекомендаций. КАРДИОВАСКУЛЯРНАЯ ПРОФИЛАКТИКА 2017, 2017.
5. 5.Европейские рекомендации по(§) профилактике сердечно-сосудистых™ заболеваний в клинической практике.Профилактика сердечно-сосудистых заболеваний“. WHO.